

VIERDE WERELDBLAD

PB-PP1B-16019
BELGIE(N)-BELGIQUE

ATD = All Together for Dignity / Agir Tous pour la Dignité / **Samen voor waardigheid**
www.atd-vierde wereld.be / Nr. 224 / september 2023 / Verschijnt vier maal per jaar

04 Wonen, een zaak van levensbelang

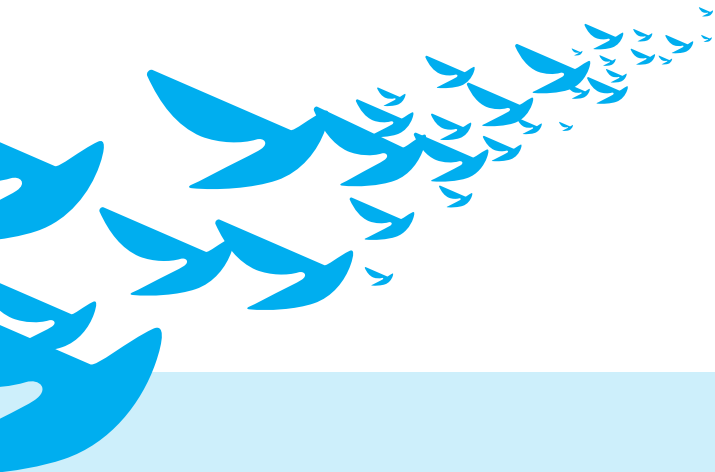

07 Samen in verzet

11 Lessen uit Haïti

VIERDE WERELDBLAD

Uitgave van de Beweging
ATD Vierde Wereld
Victor Jacobslaan 12
1040 Brussel
(02) 650.08.70
contact@atd-vierdewereld.be
www.atd-vierdewereld.be
Internationaal: **www.atd-fourthworld.org**
Over de stichter: **www.joseph-wresinski.org/nl**
facebook.com/ATDVla

Verantwoordelijk uitgever:

Marijke Decuypere
Victor Jacobslaan 12
1040 Brussel
Foto's: ATD Vierde Wereld, tenzij anders vermeld.

Voor giften van 40 euro of meer per jaar ontvangt u een fiscaal attest.

IBAN: BE89 0000 7453 3685
BIC: BPOTBEB1

U kan ATD Vierde Wereld
ook opnemen in uw testament.
Meer info hierover vindt u
op onze website.

GRAPHIUS

EDITO

Zonder dak sta je buiten de samenleving

“Zorg dat iedereen een betaalbaar dak heeft, dan kun je beginnen groeien.” zegt Danielle Vernimmen, sociaal huurder en woordvoerder van het Vlaams netwerk van sociale huurders, in een podcast van de Woonzaak.

Inzetten op een betaalbaar – en goed – dak is inzetten op preventie. Zo komt er ruimte in het hoofd vrij om op zoek te gaan naar een job of een zinvolle dagbesteding, om tijd en letterlijk ruimte te hebben voor de kinderen, het komt de gezondheid ten goede, het inkomen wordt minder onder druk gezet.

Ook daklozen die een dak krijgen groeien. De Vlaamse overheid zet nu in op enkele projecten Housing First. Maar het loopt niet zo vlot: er zijn meerdere redenen die zorgden en zorgen voor haperingen. Daarom wordt het project verlengd.

Vaak werkt men via een sociaal verhuurkantoor of via een zogenaamde versnelde toewijzing om een sociale woning ter beschikking te krijgen. Mooi, ware het niet dat daardoor andere doelgroepen langer op een woning moeten wachten. Het legt de vinger op de wonde: duurzame huisvesting is een knelpunt. En dus moeten daklozenorganisaties verder de ergste noden lenigen. Ze staan in contact met elkaar en vullen elkaar aan, zeker in Brussel. Op het Flageyplein in Elsene zie je soms de camionettes van Bulle. Het zijn rijdende wasserettes. Elke weekdag staan ze op een andere plaats in Brussel. Soms is er versterking van Rolling Douche, Mobiele Hygiëne Dienst. Ook een kapper en barbier versterken soms de karavaan. Voor een douche kan je in Brussel ook terecht bij Doucheflux.

Het doet ons huiveren. Het wordt noodgedwongen een kwalijke trend. Het is de B-stad die groeit. Is het niet buiten, onder de blote hemel, dan toch buiten het A-netwerk van de samenleving.

Het recht op wonen staat ingeschreven in de grondwet. Als samenleving moeten we het afdwingen bij de overheid.

Als Beweging organiseerden we reeds meerdere volksuniversiteiten over huisvesting, we stapten mee in manifestaties, we ondertekenden mee de klacht van de Woonzaak tegen het Vlaamse woonbeleid bij het Europees Comité voor sociale rechten van de Raad van Europa. We zijn met velen.

Isabelle Maes
Nationaal Team

© Liliane Drew

BETALEN VOOR EEN JOB

Miriam werkte als poetsvrouw. "Ik kreeg dan wel een auto," zucht ze "maar de tankbeurten en het dagelijks wassen van de poetsdoeken waren voor mijn rekening." Het voelde alsof ze een deel van haar loon moest terugbetalen. Ze vervolgt haar verhaal: "Op een dag werd ik bij de baas ontboden. Hij zei me dat ik toch wel ver woonde en dat hij de voorkeur gaf aan mensen dichtbij. Ik begreep het niet helemaal. Mijn Nederlands was toen veel minder goed. Hij vroeg me om een document te tekenen om alles in orde te brengen. Nietsvermoedend plaatste ik mijn handtekening op het papier. Toen ik daarmee naar de vakbond ging, bleek dat ik een verklaring ondertekende waarbij ik mijn ontslag gaf. Dat was slikken, vooral toen ik hoorde dat ik daardoor geen recht had op stempelgeld. Later hoorde ik van mijn collega's dat zij ook in de val waren getrap. We waren allemaal gedumpt."

"Nu ben ik busbegeleidster voor leerlingen van het buitengewoon onderwijs. Ik moet iedere dag vertrekken om 6 u, kom thuis rond 10 u en ben weer weg om 14u om dan om 19u opnieuw thuis te komen."

"Wie vangt dan je kinderen op?" vraag ik haar.

"Ik kan het gelukkig goed vinden met hun papa, hij kan op ze passen wanneer ik moet werken. Ik doe mijn job graag, maar de keerzijde is wel dat ik mijn kinderen veel minder zie en dat vind ik een hoge prijs om te betalen."

Marijke Decuypere

WONEN, EEN ZAAK VAN LEVENSBELANG

Woonstress? In een mensenleven heeft bijna iedereen er ooit last van. Maar voor sommige mensen is het de permanente en onstabiele bedding van hun leven. Een huis dat te vochtig, te klein, te slecht gelegen is, met veel omgevingslawaai en weinig groen. De moordende onzekerheid die op de loer ligt: de woning moeten verlaten en in de wijde omtrek geen andere woning vinden die bewoonbaar is en waarvan de huur elke maand opgebracht kan worden.

Er is veel aandacht voor wonen. Voor het mooie en aangename wonen, voor de renovatieperikelen van de Vlaming, maar ook voor het wonen aan de onderkant. Een spraakmakende Pano-uitzending enkele jaren geleden, reportages in grote kranten en tijdschriften, campagnes van Welzijnszorg en het Netwerk tegen Armoede. Altijd weer geeft het hoop: het is zo duidelijk dat woonnood het leven van mensen ondermijnt, en dat van hun kinderen tekent. De schade wordt niet ontkend. Ze wordt bevestigd en beschreven door psychologen en gezondheidswerkers, door onderwijsmensen en sociologen.

Toch beweegt er iets. Er zijn sociale woningen en hun aantal neemt lichtjes toe, maar lang niet genoeg om de hoop op beterschap nog te voeden. Na sensibiliseren, onderzoeken, overleggen, en ministers aanklappen trok

een groep van meer dan 50 organisaties de juridische kaart. Het is toch niet normaal dat in een rijke regio als Vlaanderen geen minimale woonkwaliteit en woonzekerheid kan gegarandeerd worden aan elke burger? Europa werd als rechter ingeroepen. De Woonzaak hoopt op een uitspraak eind 2023.

Een huurwoning met vier slaapkamers is een speld in een hooiberg

Een groot gezin zoekt een huurwoning. De sociale huisvestingsmaatschappij heeft geen aanbod met vier slaapkamers. Zich inschrijven op de wachtlijst voor een woning met drie slaapkamers? Dat kan niet, want met zes kinderen zou er sprake zijn van overbewoning. Op de private markt zoeken ze naar een woning met minstens vier slaapkamers, of drie als ze groot genoeg zijn. Nabijheid van openbaar vervoer is een must zodat voor alle gezinsleden werk en school bereikbaar zijn.

Op een dag in juli doorzoeken we de immosites van drie Oost-Vlaamse steden. In Ronse: 0 – of toch 1, een mooie gerenoveerde interbellumwoning, maar die is echt te duur. In Oudenaarde: 1 woning met drie en 1 met vier slaapkamers, net geen 1000 euro/per maand, en 2 woningen voor ongeveer 1200 euro/maand. In Dendermonde: 0.

Zo weinig? Is dit een zomerdipje op de huurmarkt? Toch niet. Wie bouwt voor de verhuur bouwt geen grote woningen. Bestaande grote woningen worden nog zelden verhuurd. Oudere eigenaars die kleiner gaan wonen kiezen er niet meer voor om hun woning nog enkele jaren te verhuren (voor het geval dat een van de kleinkinderen later geïnteresseerd zou zijn). Kinderen die de woning erven van hun ouders deinzen terug voor verhuur. Neem de checklist van punten die tot een woonongeschiktheid kunnen leiden en nu ook de energetische eisen. Toch maar verkopen die woning.

Hoe moet het dan voor het grote gezin met een klein budget? Als wanhoop de overhand neemt rest er misschien een huisjesmelker die toch nog een ondermaatse woning verhuurt voor veel te veel geld.

Aangename stadsbuurten waar huishoudens elkaar verdringen

Heel wat steden hebben de laatste twintig jaar geïnvesteerd in de publieke ruimte. Steden zijn aantrekkelijker geworden. Filip Canfyn, architect met ook ervaring als projectontwikkelaar en stadsambtenaar maakt kanttekeningen: 'De felbegeerde habitat vol kwaliteit op het vlak van wonen en leven, voorzieningen en omgeving, wordt al gauw een jachtterrein voor vastgoedspelers, die al deze troeven verrekenen en zo de facto nog meer inkomensgrenzen dicteren voor deze bevoorrechte buurten.' Zelfs de 'key workers' krijgen het moeilijk in de stad. Mensen met sleutelberoepen zoals verpleegkundigen en onderwijzers over politieagenten en brandweerlui tot horeca- en winkelpersoneel doen het stedelijk apparaat functioneren. Als ze zelf niet meer in de stad kunnen wonen komt ook de gewenste nabijheid van diensten en voorzieningen in het gedrang. De maatschappelijke motor begint te haperen, aldus Canfyn. (1)

Er ontstaat een neerwaarts verdringingseffect: huishoudens met meer budget verdringen huishoudens met minder budget. Ook de schaarste drijft de prijzen op, vooral van de kleinste en goedkoopste woningen, omdat huishoudens een meerprijs over hebben om in de gewenste zone te kunnen wonen. Ze betalen wat ze kunnen betalen maar voor een mindere woning dan eerst gedacht. De armsten komen er niet meer aan te pas.

Canfyn: 'Dat geïnvesteerd wordt in de stad is uiteraard een goede zaak, maar de slachtoffers van de nevenschade moeten ondersteund worden.'

Zullen we het eens over de rijksten hebben?

'Twintig jaar geleden zou niemand deze vraag gesteld hebben. Wij, armoedebestrijders, vonden dat ze er best mochten zijn en dat we misschien moesten proberen om wat van hen te krijgen. We waren vooral met de onderkant van de sociale ladder bezig en hadden geen tijd voor andere dingen.' Ides Nicaise had het in een vorig nummer van dit blad over de 1% rijksten die steeds rijker worden en over de ongelijkheid die explodeert. 'Zo zijn armoede en rijkdom veel nauwer met elkaar verbonden dan we dachten.' (2)

Er zijn economen en vastgoedspecialisten die het voorrekenen: beneden een bepaalde inkomensgrens en zonder eigen kapitaal kan je op onze vrije markt niet kopen, niet huren. Wie wel een woning kan kopen prijst zich enkele jaren later meestal gelukkig: naast het woongenot is het ook een goede investering. Maar dat maakt dat woningen en appartementen ook gekocht of gebouwd worden als investeringsgoed. Investeerders die kopers-bewoners vaak uit de markt prijzen.

Het doet er wel degelijk toe dat het ene gezin een villa in het groen heeft én een huis in de stad én een appartement aan zee en het andere gezin tot wanhoop gedreven wordt in de zoektocht naar een min of meer degelijke en betaalbare woning, 'Het betaalbaarheidsprobleem is een verdelingsprobleem' merkt Sien Winters op.(3)

Filip Lagiewka verbindt de woonproblematiek met armoede, en dat is één van de belangrijkste thema's, naast klimaat. (4)

Aan wie het minste heeft wordt gevraagd solidair te zijn

In de nieuwe woonmaatschappijen die ontstaan zijn na fusies, zijn nu ook de sociale verhuurkantoren (SVK) opgenomen. Zij huren woningen van private eigenaars en verhuren ze dan door, met subsidie voor de huurder. Dat doet wat af aan het grote tekort aan sociale woningen maar huurders van SVK-woningen betalen in vergelijkbare situaties meer huur dan voor een sociale woning.

Aan huurders van sociale woningen wordt vanaf 1 januari 2024 een solidariteitsbijdrage gevraagd. Als zij enkele euro's meer betalen kunnen de SVK-huurders een hogere subsidie krijgen. Een budgetneutrale maatregel heet dat.

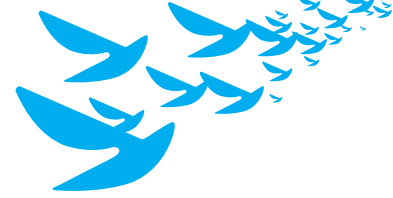
Wachten op een sociale woning

Sociale woningen zijn een grote troef maar de wachtlijsten zijn lang. Met criteria als taal, ingeschreven zijn bij de VDAB, niet teveel spaargeld op je rekening hebben, lokale binding, komen er steeds meer extra voorwaarden voor wie zich wil inschrijven. Alsof het de bedoeling is de rij wachtenden wat in te dammen door de toegangspoort te versmallen. In veel gevallen is het een uitholling van het recht op wonen.

De inspanningen om fraude te bestrijden komen uitgebreid in het nieuws, met als kwalijk neveneffect dat sociale huurders zich geïsoleerd voelen. Ze worden de schietschijf voor wie maatschappelijk ongenoegen wil ventileren. Logisch dat wie onterecht een sociale woning huurt, plaats moet maken voor wie wel recht erop heeft. Maar de onrechtvaardigheid zit soms ook ingebakken in de omschrijving van sommige criteria. Deeigenaar zijn van een woning nadat een ouder overleden is, betekent niet dat je plots andere woonmogelijkheden hebt.

Meer bouwen en sneller

Hoeveel sociale woningen zijn er nodig? 180.000 gezinnen staan op de wachtlijst, maar er zijn nog meer gezinnen die er recht op hebben. Meer investeren en sneller bouwen is de boodschap. Waarom lukt dat niet? De budgetten die beschikbaar zijn raken niet op en dat is op zijn minst merkwaardig.

Het Steunpunt Wonen onderzocht de vraag: 'De verklaring ligt in een breed scala van redenen, die niet alleen verband houden met het institutionele kader van de sociale huisvesting. Verdragende factoren zijn te vinden zowel op Vlaams als op lokaal niveau en bij verschillende actoren. Het kan gaan over specifieke regelgeving (bv. erfgoed), wijzigende visies op ruimtegebruik, strengere energetische ambities of beperkte personeelscapaciteit. De redenen waarom projecten een lange doorlooptijd kennen, zijn ook vaak specifiek voor het project waar het over gaat. Voor het ene project is het een erfgoedkwestie, voor het andere een langlopende discussie over grondaankoop, of tegenstand van omwonenden, moeilijkheden bij de aanleg van infrastructuur, het opmaken van een RUP (Ruimtelijk uitvoeringsplan), enzovoort. Dit maakt meteen duidelijk dat geen enkele oplossing zaligmakend is. Er zal op meerdere fronten tegelijk gewerkt moeten worden.' (5)

Zeker voor verbetering vatbaar is de manier van financiering. Als een sociale huisvestingsmaatschappij geld krijgt om woningen te bouwen, is dat eigenlijk een renteloze lening. Het geld moet terugbetaald worden met de huurinkomsten. Dat is niet evident en ook paradoxaal. Hoe groter het aantal gezinnen met zeer lage inkomens, hoe lager de huurinkomsten van de woonmaatschappij.

Meer bouwen en sneller: het is een én-én-verhaal met complexe lijnen die op één spoor gebracht moeten worden dat naar resultaten leidt. Voor het terug nuttig in gebruik nemen van brownfields, terreinen die vervuild zijn of belast met onbruikbare infrastructuur, sluit de Vlaamse regering een convenant af met alle betrokken partijen en diensten en stelt ze een onderhandelaar aan die de ambassadeur, bemiddelaar en go between is. Het is maar één idee. De eerste voorwaarde is de politieke wil om het woonprobleem op te lossen voor mensen die niet op eigen kracht aan zet komen op de woningmarkt. Het zal alle woningzoekers ten goede komen.

M.T. Poppe

- (1) Filip Canfyn, (On)betaalbaar' wonen voor key workers, in: Ruimte nr 57, p38-41 (2023). Van dezelfde auteur verscheen in 2023 het boek 'Woon(on)betaalbaarheid', uitgegeven bij Gompel& Svacina
- (2) Vierdewereldblad 222 – maart 2023, p2
- (3) Sien Winters, onderzoeksleider KULeuven, op VRP-congres Wonen uit de Marge, 8 juni 2023
- (4) Filip Lagiewka, Diensthoofd Wonen, Provincie Antwerpen, idem
- (5) Dockx, E., Van den Broeck, K., & Winters, S. (2023). *Investeren in sociaal wonen. Hoe het investeringsritme versnellen en verhogen?* Steunpunt Wonen.

WOONZAAK – WOONSPRAAK

Woonzaak presenteert **Woonspraak**. Een maandelijkse podcast waarin bewoners, academici en middenveldorganisaties aan het woord komen. Het begon in juni 2023 en loopt tot januari 2024. De podcast kan je beluisteren op verschillende podcastkanalen, waaronder **Spotify**, **Apple** en **Google**. Ook op **YouTube** kun je Woonspraak bekijken.

Woonzaak: Meer dan vijftig organisaties die jarenlang de problemen aangekaart hebben stapten naar het Europees Comité voor Sociale Rechten in Straatsburg en dienden een klacht in tegen het Vlaamse woonbeleid. Wonen is een grondrecht, opgenomen in de Belgische grondwet en in de Vlaamse Codex Wonen. Maar ook het Herziene Europees Sociaal Handvest wordt geschonden.

UITKIJKEN NAAR DE PARTIJPROGRAMMA'S IN VERKIEZINGSJAAR 2024

In de 1ste aflevering van Woonspraak zei hoogleraar Pascal De Decker dat geen enkele partij in de voorbije jaren het oplossen van de woonnood als prioriteit vermeldde. 'Wat houdt politici tegen om betaalbare woningen te voorzien voor iedereen?'

SOCIALE WONINGEN OF ANDERE WOONFORMULES?

Wooncoöperaties, co-housing, geconventioneerd huren en de overheid die zoekt naar nieuwe samenwerkingsvormen met de private sector? Interessant. Maar sociale huisvesting blijft de formule bij uitstek.

DUURZAME WONINGEN

Alle woningen in Vlaanderen moeten tegen 2050 energiezuinig zijn. Nogal wat deskundigen pleiten voor een globale aanpak, bijvoorbeeld wijk per wijk, in plaats van her en der subsidies te geven.

▲ Het onderzoek 'De verborgen dimensies van armoede' van ATD Vierde Wereld samen met de universiteit van Oxford bevestigt dat een van de kernervaringen van armoede fysiek, psychisch en emotioneel lijden is.

SOCIAAL WERKERS EN MENSEN IN ARMOEDE SAMEN IN VERZET

De Israëlische professor Michal Krumer-Nevo wil met haar 'Armoedebewust Paradigma' sociaal werkers aanzetten om partners te worden van mensen in armoede. Met haar vormingen geeft ze handvaten voor de dagelijkse praktijk. Kristel Driessens nodigde Krumer-Nevo uit voor een lezing aan de Universiteit van Antwerpen op 18 april 2023. Samen met Marthe en Yinte, twee masterstudenten sociaal werk en Vanessa, volontair bij ATD, bespreken we enkele opmerkelijke punten uit haar lezing.

Armoede is een schending van de mensenrechten en van het recht op waardigheid. Dat is helemaal de visie van ATD Vierde Wereld.

Kristel: 'Toen ik voor het eerste naar een lezing van Krumer-Nevo ging, deed haar gedachtegang me ontzettend denken aan de taal van ATD Vierde Wereld. Ze vertelde me daarna ook dat ze erg geïnspireerd is door ATD.'

Kristel Driessens is doctor in de politieke en sociale wetenschappen en professor in de master sociaal werk aan de Universiteit Antwerpen. Ze is medestander van ATD Vierde Wereld, coördinator van de vormingsorganisatie Bind-Kracht en auteur van de boeken 'Bind-Kracht in armoede' (2006).

Marthe: 'Ze verenigt het structurele denken over armoede met de interpersoonlijke ervaringen van mensen in armoede. In onze opleiding is dat altijd een spanningsveld geweest.'

Kristel: 'Mensen zullen niet denken in deze termen, dat hun armoedesituatie een schending van hun rechten is. Ze gaan eerder denken dat ze zelf iets fout hebben gedaan of dat het hen overkomt. Er is een kritisch bewustzijn nodig, een nieuwe taal om hun situatie structureel te kunnen bekijken.'

Marthe: 'Het is de taak van sociaal werkers en armoedeverenigingen om mensen in armoede bewust te maken van hun rechten en hen die nieuwe taal aan te leren.'

Vanessa: 'Die nieuwe taal komt er inderdaad door mensen met een zelfde ervaring in de juiste omstandigheden samen te brengen. Zo groeit verzet.'

Als mensen onrecht ervaren, zorgt dat voor pijn. Pijn omschrijft de ervaring van armoede beter dan stress.

Kristel: 'In het boek 'Schaarste' beschreven Mullainathan en Shafir hoe managers die te veel stress ervaren een tunnelvisie ontwikkelen. Vergelijkbare processen zie je bij mensen in armoede. Maar het mag niet enkel over stress gaan want dan kan je de oplossing van armoede zien in het verstrekken van zelfhulpboekjes die je leren omgaan met stress. Krumer-Nevo vat de essentie van de armoede-ervaring samen als pijn.'

Vanessa: 'Het onderzoek 'De verborgen dimensies van armoede' van ATD Vierde Wereld samen met de universiteit van Oxford bevestigt dat een van de kernervaringen van armoede fysiek, psychisch en emotioneel lijden is.'

Mensen verzetten zich tegen de pijn van een leven in armoede, maar ze verliezen. We erkennen het ook niet altijd als een vorm van verzet.

Kristel: 'Er is altijd verzet tegen armoede. Zoals een Bind-Kracht coach ooit zei: 'Er is geen enkel kind dat later een persoon in armoede wil worden.'

Vanessa: 'In de Filipijnen probeerden we een schoolverlater van 9 jaar te betrekken bij een alfabetiseringsproject. Zijn papa liet hem vaak mee bedelen want hij vond het belangrijker dat zijn zoon wist hoe hij in de toekomst geld zou kunnen verdienen dan dat hij leerde lezen en schrijven. Hij wist niet of hij in zijn situatie nog lang zou leven en hij wou dat zijn zoon het beter had dan hij. Hulporganisaties oordelen dan snel dat dit een schending van de rechten van het kind door de ouders is maar voor mij is het een duidelijk voorbeeld van strategisch verzet tegen hun armoedesituatie.'

Sociaal werkers en mensen in armoede praten anders over armoede. Een nieuwe taal moet hen partners maken in de strijd tegen armoede.

Yinte: 'Ik voelde bij Krumer-Nevo de erkenning van de belangrijke rol van sociaal werkers. Zij moeten mensen in armoede niet sturen maar op gelijke voet samenwerken.'

Kristel: 'Veel sociaal werkers willen spreekbuis zijn van mensen in armoede maar interpreteren getuigenissen op hun manier. Ze menen dat ze hun verhaal kennen omdat ze met hen werken. Laat mensen in armoede zelf hun verhaal vertellen.'

Marthe: 'Daarom schrijven we onze thesis vanuit het perspectief van mensen in armoede. Het komt spijtig genoeg nog veel vaker voor dat sociaal werkers geïnterviewd worden voor een onderzoek.'

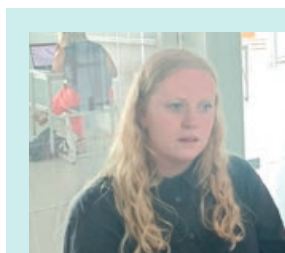

Vanessa Joos is volontair bij ATD Vierde Wereld. Ze werkte in Haïti, Nederland en de Filipijnen. Sinds 2017 is ze terug in België en nu onthaalt en begeleidt ze nieuwe volontairs en stagiairs.

Krumer-Nevo geeft sociaal werkers tijdens haar vormingen handvaten voor de dagelijkse praktijk. Zo moet er in elk team een rechtenexpert zijn en moet elke sociaal werker een flexibel budget hebben om de kleine noden van een gezin op te vangen.

Kristel: 'In de opleiding sociaal werk leren we studenten om naast de mensen te gaan staan, naar hen te luisteren en dan samen te zoeken hoe ze toegang kunnen krijgen tot hun rechten. Als een sociaal werker merkt dat er drempels zijn dan is het diens taak om deze te signaleren. En wanneer ze over een flexibel budget beschikken, kunnen ze gezinnen makkelijk uit de nood helpen bij kleine, onverwachte kosten.'

Vanessa: 'Volontairs leren veel door op stap te gaan met meer ervaren medewerkers en door intervisiegesprekken. Ik herken in de ideale sociaal werker attitude volgens Krumer-Nevo veel

Yinte Simons & Marthe De Keyser zijn studenten van de master sociaal werk en schrijven een thesis over het schuldsaneringsproject van de stad Antwerpen waarbij mensen met schulden maandelijks een extra budget krijgen of een renteloze lening. Het doel: deelnemers een toekomstperspectief geven. Yinte bevaart ze over hun persoonlijk welbevinden tijdens dit traject, Marthe over hun interpersoonlijke relaties.

van hoe wij ook proberen op weg gaan met mensen. Ik hoor vaak dat sociaal werkers niet veel kansen hebben om met anderen na te denken en daar is als vrijwillig wel veel plaats voor. Het is ook belangrijk dat er vrijwilligers zijn die als mens, en niet als professional, met mensen in armoede iets kunnen opbouwen en op weg gaan. Sociaal werkers en vrijwilligers zijn op die manier complementair.'

Kristel: 'Helaas zie je sommige sociaal werkers in het werkveld controleurs worden. Door de hoge werklust en het accent op resultaatgericht werken, gaan ze onhaalbare voorwaarden opleggen: werk zoeken, een opleiding volgen,...'

Marthe: 'Ik deed stage bij een Antwerpse armoedevereniging en daar is het heel gewoon om naast de mensen te gaan staan en noden te collectiviseren. Dat is een heel andere setting dan een maatschappelijk werker in het OCMW. In grote voorzieningen zijn andere zaken prioritair.'

Kristel: 'Er zijn OCMW's in Vlaanderen waar sociaal werkers de ruimte krijgen om op pad te gaan met gezinnen die een intensievere begeleiding nodig hebben. Ze hebben dan een lagere caseload (minder dossiers, nvdr) en worden vaak als luxepaardjes van het OCMW gezien maar hun effectiviteit wordt groter.'

We moeten vertrekken vanuit vertrouwen.

Vanessa: 'Die paradigmashift van Krumer-Nevo gaat voor mij ook over vertrekken vanuit vertrouwen. Er is een geest van wantrouwen tegenover mensen in armoede en dat verhindert structurele verandering. Het vraagt een breder maatschappelijk verzet en bewustmaking.'

Marthe: 'Ik probeer me bewust te zijn van mijn referentiekaders als witte hoogopgeleide student maar ik kan niet in de schoenen staan van mensen in armoede; ik kan me niet inbeelden wat zij meemaken. Ik interviewde voor onze thesis een heel gelovige vrouw die in de schulden zat

maar toch geld bleef storten aan haar geloofsgemeenschap. Er was een moment waarop ik me afvroeg waarom ze dat deed maar ik bleef doorvragen en zij voelde dat ze alles kon vertellen zonder dat ik over haar zou oordelen. Het werd me duidelijk: haar geloofsgemeenschap is haar enige connectie met een netwerk.'

Yinte: 'Ik kende de wereld van armoede nog niet voor ik aan mijn onderzoek begon en dat was soms confronterend. Ik had een gesprek met een vrouw die vlakaf zei dat ze geen hoop meer had door haar situatie. Ik vond dat heel heftig en moest er thuis even van bekomen. Persoonlijk welbevinden is ook geen thema waar je makkelijk over praat. Het is belangrijk om vertrouwen op te bouwen en geen suggestieve vragen te stellen.'

Is het 'Armoedebewust Sociaal Werk' waar Krumer-Nevo voor pleit ook gangbaar in België

Kristel: 'Hoewel België in de jaren tachtig armoede hoog op de politieke agenda had en een participatief armoedebeleid heeft opgebouwd, staat dit vandaag erg onder druk. We verschuiven opnieuw naar het individueel schuldmodel als basis voor beleidsbeslissingen. Maar ik ga zeker de concepten en modellen van Krumer-Nevo integreren in de cursus van volgend jaar. Ze hanteert een scherpe en positief kritische taal en ik denk dat wij dat ook meer moeten durven.'

Interview: Kris Verhaegen

Tekst: Marte Lorent

Professor Michal Krumer-Nevo over haar band met ATD Vierde Wereld:

'Dankzij professor Jona Rosenfeld, de promotor van mijn doctoraat, bezocht ik in de jaren negentig het internationaal centrum van ATD Vierde Wereld in Méry-sur-Oise (Frankrijk). Ik was erg onder de indruk en sindsdien vermeld ik ATD vaak in mijn artikels.

Ik leerde onder meer dat je armoede moet begrijpen als een schending van de mensenrechten op het structurele maar ook op het interpersoonlijke niveau, bij de dagdagelijkse interacties tussen mensen. Dat we beide niveaus moeten aanpakken om armoede te bestrijden werd heel belangrijk in mijn denken en ik zette het met het Armoedebewust Paradigma om in de praktijk.'

Haar volledig verhaal lees je op onze website.

▲ Het project BBB (Bébés bienvenus) is er voor kinderen jonger dan drie jaar en hun ouders.

LESSEN UIT HAITI

KAN EEN PROJECT DAT GOED LOOPT OP ANDERE PLAATSEN HERHAALD WORDEN?

ATD Vierde Wereld werkte in enkele arme wijken van Port-au-Prince een vorm van ziekteverzekering uit. Régis De Muylder stelde dit project voor tijdens twee studiedagen aan de Parijse Sorbonne in juni 2022.

ATD is sinds 1980 aanwezig in Haïti. Vanuit de moeilijke realiteit van jonge gezinnen groeide het project BBB (Bébés bienvenus) voor kinderen jonger dan drie jaar en hun ouders. Daar leerden de gezinnen van elkaar en van de animatoren hoe ze hinderpalen konden overwinnen. Maar het bleef een pijnpunt: de kindersterfte was groot, geneeskundige zorgen bleven moeilijk toegankelijk en waren te duur. Met de betrokken gezinnen werden oplossingen gezocht en dat leidde tot samenwerking met een Haïtiaanse NGO

met ervaring in gezondheidszorg (1). In 1993 werd het gezondheidscentrum Saint-Michel opgericht.

Hoe garanderen dat in de eerste plaats de meest kwetsbare gezinnen geholpen worden?

Sinds 1998 kunnen zij kiezen voor een **gezinsabonnement**. Het kost 100 gourdes per jaar, omgerekend in 2020 ongeveer 1 USD. **Alle gezinsleden krijgen daarmee toegang tot een zorgcircuit van eerstelijnszorgen**, preventie en sensibiliseringsactiviteiten alsook tot heel wat aanvullende onderzoeken en tweedelijnszorgen. Voor elke handeling wordt nog een kleine bijdrage gevraagd, waarin ook de voorgeschreven medicatie inbegrepen is. Voor kinderen jonger dan 5 jaar is het gratis.

Bij de evaluatie in 2020 bleek een heel grote tevredenheid. Het project heeft duidelijk een positieve impact gehad. Op dat moment waren iets meer dan 1000 gezinnen, samen 3791 personen, erbij betrokken. Het project is beperkt tot een welbepaalde geografische zone. Mensen kunnen met hun abonnement terecht in het gezondheidscentrum Saint-Michel, en in enkele andere centra waarmee een samenwerkingsverband bestaat. De vraag die Régis bezighield was: kan je zo'n wijkproject opschalen naar een hele stad, een heel land?

Het systeem is sinds 1998 altijd overeind gebleven, ook al zijn er extreem moeilijke periodes geweest. De werkelijke kost per jaar schommelt rond de 10 USD per persoon. Uit de evaluatie met een groep moeders bleek dat ze door het project veel bijgeleerd hadden en beter wisten om te gaan met veel voorkomende symptomen zoals koorts en diarree. Ze wisten wat te doen en konden beter inschatten wanneer het nodig was om naar de dokter te gaan – geldzorgen waren geen belemmering meer - zodat tijdig kon behandeld worden en duurdere ingrepen vermeden werden.

▲ In het gezondheidscentrum Saint-Michel kunnen de gezinnen terecht voor onder andere **eerstelijnszorgen**, preventie en sensibiliseringsactiviteiten.

Van belang voor het voortbestaan is ook dat het project in Haïti weerklink kreeg. Het is geen succesformule om zomaar te kopiëren, niet in Haïti en ook elders niet, maar uit de aanpak kan veel geleerd worden, ook als hefboom voor een ruimere sociale zekerheid. Dat het project opgestart werd samen met gezinnen waarmee door de jarenlange aanwezigheid in de wijk al een vertrouwensband bestond, is niet te onderschatten.

(1) Het gaat om SOE (Service Oecumenique d'Entraide). NGO staat voor Niet Gouvernementele Organisatie

Bron: *Vers une protection sociale universelle - Revue Quart Monde 2022/4 n°264 - dossier Le projet Savoir Santé Participation à Port-au-Prince*

©Zachary Vessels

Wat was bepalend voor de duurzaamheid van het project?

Régis De Muylder: 'Primordiaal was dat we steunden op de structuren van het land. ATD Vierde Wereld kwam niet met 'buitenlandse middelen' zoals veel NGO's. Natuurlijk moesten we fondsen zoeken om die 10 dollar per jaar per persoon te dekken, maar in de grond werkten we met de structuren die er waren en zochten we ook hoe we die konden versterken.' Ten tweede was er ook een grote menselijke investering en dat was nodig om de allerarmsten te blijven bereiken. En ten derde: de voortdurende evaluatie waarbij de gezinnen sterk betrokken waren. Het was ook hun project.

Régis De Muylder (1956-2022) was een Belgische vrijwilliger van ATD Vierde Wereld. Samen met zijn vrouw Roseline Bernard, beiden dokter in de geneeskunde, werkte hij jarenlang in Guatemala en Haïti. Hij was ook enkele jaren nationaal verantwoordelijke van ATD Vierde Wereld België. Hij overleed in september 2022.

Meer over het engagement van ATD Vierde Wereld in Haïti lees je in het Vierde Wereldblad van maart 2020 (op onze website).

KALENDER

VOLKSUNIVERSITEIT

7 oktober 2023

16 december 2023

17 OKTOBER

Een overzicht van alle activiteiten voor de Werelddag van Verzet tegen Extreme Armoede vind je op onze website.

EEN FAMILIEVAKANTIE IN DE VLAAMSE ARDENNEN OM NOOIT TE VERGETEN

Begin juli, in het centrum van een dorpje in de groene heuvels rond Geraardsbergen, vierden vier gezinnen en een team van vaste medewerkers en vrijwilligers samen een heerlijke week vakantie. Veertien kinderen, vier moeders en begeleiders, van anderhalf tot 67 jaar oud.

De setting: een groot huis met een enorme tuin, dieren, plekken om zich te verstoppen, te ravotten, te schommelen, eindeloze fietstochten te maken, en heerlijke pizza's te eten in een houtoven... of gewoon te 'chillen' of 'cool zijn', zoals de oudere kinderen zeiden.

Meer foto's op onze website.

Wil je kennismaken met onze beweging?
We organiseren regelmatig infosessies (meer info op onze website).
Of neem contact met ons op en maak een afspraak.